

2. a különböző típusu könyvtárak, illetve tájékoztatási szolgálatok gyakorlati tevékenységében, - mivel ezeknek megvan a lehetőségük, hogy mindennapi munkájukban a kutatás során nyert konkrét következtetéseket figyelembe vegyék;

3. a könyvtárak és műszaki-tudományos tájékoztatási intézmények munkáját irányító szervező-módszertani szakfelügyelet számára, a tudósok és szakemberek korszerű ellátási szervezetének, valamint a fenti műhelyek racionális együttműködési formáinak kialakítása terén."

Véleményünk szerint a könyv hazai tanulmányozása, az idézetben foglaltakon kívül, a szovjet könyvtárügy aktuális problematikájába való részletező betekintésre is kiváló alkalmat nyújt.

A tanulmány utolsó mondata szerint ez a felmérés a Könyvtár és tudományos tájékoztatás elnevezésű bizottság munkájának első eredménye. Jogos várakozással tekintünk további terveik elé.

SONNEVEND Péter

A könyvtárak helyismereti munkájáról

(A külföldi szakirodalomból)

A századunkkal közel egyidős, tekintélyes angol könyvtári szaklap, a Library World 1968 februárjában (69. vol. 812. no.) teljes számot szentel a szigetország közművelődési könyvtáraiban folyó helyismereti-helytörténeti vonatkozású tevékenységnek. Bár a gazdag hagyományokkal rendelkező angolszász közművelődési könyvtárak e téren is értékes eredményekkel dicsekedhetnek, a témáról összefoglalóan szóló szerkesztőségi cikk a következőket szögezi le: "A helyismereti gyűjtemények a közművelődési könyvtárakban minden különösebb külső támogatás nélkül fejlődtek ki", s csupán 1966-ban készült az első nagyobb méretű összefoglaló tanulmány, mely "a helyi gyűjtemények egészének sajátos igényeiről, társadalmi céljairól, a könyvtárban betöltött szerepükről, állományukról, szervezettségükről, és feltárásukról" képet adott.

Nem véletlen ez a fogalmazás; a mértéktartó, a szakterület eredményeit és nehézségeit, legújabb fejleményeit vizsgáló józan angol szerző a helyismereti munkának ezeket a kérdéseit ott is csak így, nagy vonalakban vázolhatja fel. Ezért idézünk fel az alábbiakban néhány olyan konkrét megnyilatkozást, amely fényt vet a munkának egyre nagyobb számban jelentkező, de még csak alakulóban levő elveire.

A Library World cikksorozata és szemléje színesen mutatja be elsősorban a modern, fejlődő városi területek nagykönyvtáraiban folyó munkát s annak perspektíváit. Angliában John L. HOBBS "Local history and the library" (A helyismeret és a könyvtár) című könyve (London, Deutsch, 1962. XIII, 338 p.) dolgozta fel részletesebben a helyi kiadványok szerkesztésével és feldolgozásával kapcsolatos tudnivalókat. Erre épült a szigetország számos nagy közművelődési könyvtárában folyó munka, melynek előnye a hazai gyakorlattal szemben, hogy számos közgyűjteményben a könyvtáros mellett levéltáros is dolgozik, s az archivisztikai és könyvtári tevékenység, sőt sokszor a gyűjtés és helytörténetírás is szerencsésen összekapcsolható. Ahol levéltár és könyvtár különálló intézmény, ugyanaz a gond, mint másutt, s erről a folyóirat első cikkében A. WALLACE is beszél, felemlítvén ugyanakkor Newcastle példáját, ahol együttműködési tervet dolgoztak ki a két szerv között. Hasonlóan ismerősek a szerkesztés problémái, melyről ugyancsak ő ír. Náluk főként a magasra szökő antikváriumi árak miatt egyértelműen a reprodukciók, a xerográfiai másolatok minél nagyobb számú készítését látják az egyetlen értelmes és járható utnak a forrás értékű dokumentumok pótlására.

A helyi gyűjtemény azonban, mely egészen sajátos követelményeknek kell hogy eleget tegyen, egyre jobban átlépi a hagyományos könyvtári dokumentumtipusok határait. Meggondolkodtató, hogy külön cikk foglalkozik a számban a filmek - amatőrfilmek, a helyről készült hirdatók és tv-filmek - s a magnetofonok dokumentumok helyével és szerepével a különgyűjteményben. A gondos kezelés és feltárás leírása nemcsak arra figyelmeztet, hogy viszonyaink között is helyileg átgondolásra vár e dokumentumtipusok szerkesztése (könyvtárak, muzeumok, levéltárak közötti gyűjtőköri megállapodással egybekötve), hanem arra is, hogy az információk milyen sokirányú és gondos tárolására és feltárására van szükség ezen a területen. S hogy az indexek, katalógusok, cédulázás aprómunkája náluk is sok gondot okoz, arra az egyik érdekes hír utal: a Durhan County Library a városi börtön értelmiségi rabjaival oldotta meg a helyi periodika cédulázását...

A könyvtári feldolgozás kérdésében - természetesen - az angol szakemberek

is az analitikus feltárás minél részletesebb formáját propagálják; a rendszerező katalógusoknál különösen hangsúlyozzák, hogy túl kell lépni az ETO-n, s elsősorban a tárgyszavas megoldást tüntetik fel helyénvalónak. Nemcsak a modern dokumentumok, a változatos "jelhordozók" szaporodnak a gyűjteményben - a használhatóvá tételükkel foglalkozó könyvtárosnak is igen rugalmasnak kell lennie, s sürgetően merül fel a gépesítés igénye a helyi tudományos és közművelődési érdeklődést egyre jobban szolgáló akárcsak dokumentációs munkában. Az angol szaklap kritikai szemlét ad az 50-es, 60-as években megjelent helytörténeti-helyismereti könyvtári referenzművekről, bibliográfiákról, elsősorban a tartalmi igényességet, az annotációt, a teljességre törekvést, illetve a jó válogatást tartva szem előtt, s különös gondot fordít arra, hogy az adattárak milyen mutatóapparátust, függetlenül tartalmaznak.

NYUGATNÉMET BIBLIOGRÁFIA

A helyismereti könyvtárügynek van egy kardinális - világszerte egyre jobban érvényesülő - elve: csak nagy, központi szerepet játszó könyvtárakban végezhető a dokumentáció a követelményeknek megfelelő színvonalon. A bibliográfiák, állományismertető és katalógusok ezen a területen azért is fontosak, mert a könyvtári hálózatok alacsonyabb egységei csak ezek révén és segítségével irányíthatják oda az érdeklődőket, kutatókat.

Ezt a célt kívánta szolgálni a Hamburgi Városi Könyvtár kiadásában megjelent igényes (és egyben reprezentatív) Hamburg-bibliográfia. (Hamburg in Vergangenheit und Gegenwart. Ein Auswahlverzeichnis der Hamburger Öffentlichen Bücherhallen 1970. Hamburg, 1970. 216 p.) Az érdeklődő "nagyközönségnek" szól; azért is idézzük - bár tipográfiáját, kiállítását, melyek igen fontosak, nem mutathatjuk be - mert világosan bizonyítja: az alapos, tudományos igény nem csak keveseknek készült, száraz adathalmazt produkálhat. Másrészt a hevenyszett ajánló bibliográfiáktól is távol áll ez a nézetesre, olvasásra, az érdeklődés felkeltésére szolgáló modern adattár. Pedig: szigorúan csak könyvészet, a városra vonatkozó szakirodalom és értékes szépírodalom címleírásából áll össze, de bőséges annotációkkal a tételekhez. Szisztematikusan osztályoz, fejezetel tárgykörönként, ugyanakkor a szerkesztő

figyelemkeltő tárgyszavakat ugrat a laptkör szélső mezejére, és miközben szép reprodukciókkal élénkíti a könyvet, arra is gondja van, hogy le-
lőhely-kódot adjon a könyvek adatai mellett. Vessünk még egy pillantást mutatórendszerére: a szerzőt és a címrendszót, illetve a tárgyszavakat felsoroló mutatókban biztosan megtalálja az olvasó azt, amire a tartalomjegyzék böngészésekor nem akadhott rá.

(Szokatlan talán, hogy szakirodalmi szemlében nem elvi tanulmányt, hanem bibliográfiai művet ismertetünk. Ismét hangsúlyozzuk: azért tesszük, mert kiérlelt elvek híján a világszerte szaporodó értékes termés tanulmányozása révén vihetjük tovább a hazai - nemzetközi mércével is tiszteletreméltó - teljesítményeket.)

LENGYEL KONGRESSZUSI KIADVÁNY

Az a progresszió, amiről itthon beszámolhatunk, melybe a helyismereti munka kooperációs megsegítése, kitágítása és könyvtárközi kapcsolatai is beletartoznak, leginkább a lengyel fejlődéssel rokon. Ott alakult ki az elmúlt évtizedben könyvtárak közötti együttműködés a regionális bibliográ-

fiák készítésének ügyében. 1967-ben már harmadizben ülésezett a varsói Nemzeti Könyvtárban a témát tárgyaló konferencia. Az ülésen a kurrens, az általános regionális és a történeti regionális könyvészetek kérdését vet-ték sorra. (A régió náluk egy vagy több vajdaságot felölelő, történeti jellegű terület.) Munkaközpontokat jelöltek ki, sőt koordinációs centrumokat is, és egységes elveket fektettek le az anyaggyűjtés és szerkesztés terén.

B. EYCHLER vitaindító előadásának szövegét és a vita összefoglaló ismertetését tartalmazza az ülészak anyagát közreadó kiadvány. (Materialy z III. konferenji poświeconej problemom bibliografii regionalnych. Warszawa, Biblioteka Narodowa, 1968. 42 p.) Kitűnik belőle, hogy a lengyel vajdaságok központi helyismereti könyvtáraiban a kurrens bibliografizálás terén különösen nagy haladás történt: a régiót érintő anyag egy-két éves késéssel, több éves ciklusokban, nyomtatásban is megjelenik.

FOGARASSY Miklós

x külföldi hírek x külföldi hírek x külföldi hírek

NÉHÁNY KÖNYVTÁROS ÜZLETFELÜNKET talán elvesztjük, de megnyerjük a vérbeli autósokat - így reklámozta új, merész vonalú Javelin sportkocsiját az American Motors cég, hangsúlyozni akarván az új típus modernségét. A könyvtárosok tucatjával küldték a tiltakozó leveleket, kikérve maguknak, hogy a maradiság, tutyimutyiság tipikus képviselőjeként emlegessék őket. A cég a könyvtári lapokban új hirdetést tett közzé, amelynek kezdő sorai hatalmas betűkkel harsogják: "Bocsánatot kérünk! Javelinunkkal a GM-re, a Fordra és a Chryslerre céloztunk, és 75 000 könyvtárost találtunk el." (Wilson Libr. Bull. 1971. febr.)

102 KÖNYVET LOPOTT az Ohio Egyetem könyvtárából 9 óra alatt két diák-lány, hogy bebizonyítsa: szigorubb ellenőrzésre van szükség. (American Libraries, 1971. 4.sz.)

FÉLMILLIÓ MÁRKÁS LOPÁST fedeztek fel 1970-ben a coburgi tartományi könyvtárban. A könyvtár egyik volt alkalmazottja 1962-1968 között rendszeresen fosztogatta a bibliofil értékű állományt, meghamisítva a nyilván-tartásokat. Jórészt pótolhatatlan kincsek tűntek el a kezén - pl. Dürer, Holbein, Cranach fametszeteivel illusztrált 16. századi kiadványok, csaknem a teljes 16-18. századi térképanyag. (Bibliotheksdiens, 1971. 5.sz.)